

**SIR ARTHUR CONAN
DOYLE
PES RODU BASKERVILLŮ**

LEDA
2021

PŘEDMLUVA

ARTHUR CONAN DOYLE ZNÁMÝ I NEZNÁMÝ

Britský spisovatel a publicista **sir Arthur Conan Doyle (1859–1930)** byl mužem mnoha talentů, renesanční osobností obdařenou charismatem a povahou vskutku dobrodružnou. Původně vystudoval medicínu, ale záhy – údajně pro nedostatek pacientů ve své soukromé praxi – se začal věnovat spisovatelství. Angažoval se v politice a v budování

spravedlivé občanské společnosti: kandidoval do parlamentu, zasazoval se o dodržování lidských práv, hájil zájmy své vlasti ve válečných konfliktech i zájmy nespravedlivě stíhaných jednotlivců. Během búrské války působil jako zpravodaj a za tyto zásluhy byl povýšen do šlechtického stavu. Jasnoužřivě varoval před hrůzami letecké a ponorkové války, horlivě propagoval stavbu tunelu pod Lamanšským kanálem a zasadil se o vylepšení výstroje britské armády. Věnoval se též sportu, byl například jedním z vůbec prvních automobilistů ve Velké Británii. V rámci duchovního hledačství se stal propagátorem spiritismu, o němž přednášel a publikoval, a třicet let se aktivně účastnil britského spiritistického hnutí. Další podrobnosti z Doyleova fascinujícího života se můžete dočíst v jeho autobiografii *Memories and Adventures* (Vzpomínky a dobrodružství).

Coby spisovatel byl A. C. Doyle nadmíru pilný a plodný: celkem vytvořil přes tři stovky beletristických děl (včetně 24 románů) mnoha žánrů, jako je historie, dobrodružná a vědecko-fantastická literatura, detektivky, dramata atd., a více než 1200 prací dalších, k nimž patří eseje, básně, pamflety, novinové články, dopisy určené k uveřejnění v tisku, interview, přednášky aj., týkající se všech výše uvedených témat. Mimo jiné napsal monumentální šestisvazkové dějiny 1. světové války. (Podrobný seznam jeho děl najdete na znamenitých webových stránkách www.arthur-conan-doyle.com).

Dnes však na A. C. Doylea vzpomínáme především jako na tvůrce světoznámé postavy detektiva Sherlocka

Holmese, což by jeho samotného sotva potěšilo. Tohoto literárního hrdinu přivedl na svět roku 1887 (v románu *Studie v šarlatové*) a už v listopadu 1891, uprostřed úspěšné povídkové série, píše své matce: „Mám v plánu Holmese při šestém dobrodružství zamordovat. Brání mi přemýšlet o lepších věcech.“ Ve svých pamětech vyjadřuje obavu z toho, že si ho čtenáři „beze zbytku ztotožňují s tím, co on považuje za nižší sféru literárního úspěchu“.

Zamýšlenou literární vraždu Doyle spáchá koncem roku 1892 (povídka *Poslední případ*), ale v románu *Pes bas-kervillský* (1901–1902 na pokračování v časopisu *Strand*) Holmese čtenářům „v retrospektivě“ opět připomene. Regulérního vzkříšení se ovšem proslulý detektiv dočká až v září 1903, kdy už Doyle nedokáže odolávat tlaku veřejnosti ani finanční nabídce svého amerického vydavatele a napíše *Prázdný dům*. Do března 1927 pak vzniká dalších třicet tři nových povídek, kde se Holmes prezentuje ve vrcholné formě. Takzvaný holmesovský kánon, tedy kompletní soubor prací o této imaginární postavě, čítá celkem čtyři romány a padesát šest povídek. Doyle jeho prostřednictvím zásadně ovlivnil podobu detektivního žánru.

Sherlock Holmes se v našich zemích těšil značné popularity už od 20. let minulého století, kdy se začaly objevovat první české překlady. Tyto knihy jsou dnes prakticky nedostupné už proto, že se jejich nekvalitní papír prostě rozpadl. A to už nemluvíme o úrovni tehdejších překladů, často zkomolených a krácených, a ledabyle odváděné redakční práci. Jak napsal Jan Zábřana v ediční poznámce

k soubornému vydání holmesovských příběhů (Mladá fronta, 1971–1975), „teprve po druhé světové válce František Gel svým novým překladem *Psa baskervillského* dokázal, že i autor SH měl styl, nikoli tuctový, ale harmonický, dobově racionální a – pro nás dnes – starosvětsky rozmarný“. Zmíněné pětidílné souborné vydání předložilo českým čtenářům hodnotné moderní překlady F. Gela, V. Henzla, F. Jungwirtha, E. Kondrysové, Z. Wolfové a J. Zábrany.

V Holmesově stínu jako by stále zůstávaly povídky z jiných tematických okruhů. V Čechách po nich nakladatelé sáhli jen občas a zpravidla je jednotlivě zařadili do povídkových sbírek věnovaných určitému tématu, například duchům a tajemným úkazům. Výjimku tvoří povídkový cyklus *Dobrodružství brigádyra Gérarda* (Toužimský a Moravec, 2009) a ucelený vydavatelský počín nakladatelství Eminent, jež mezi léty 2007 a 2013 s úspěchem uvedlo na knižní trh šestidílnou sérii příběhů v nových překladech V. Kláskové, řazených podle témat, která schválil sám autor. Cituji nyní z předmluvy, kterou k soubornému vydání svých povídek v roce 1926 napsal: „Tyto povídky už vyšly v šesti zvláštních svazcích, podle nichž jsou zhruba rozděleny na základní okruhy související s mořem, se sportem a válkou, s nadpřirozenými jevy, s medicínou a s historií. Občas se mě lidé ptají, které z těchto velice pestrých témat a stylů mám zvlášť v oblibě. Odpověď zní, že se zajímám o mnoho aspektů života a snažím se psát jen o těch, které mě opravdu přitahují, ale kdyby bylo třeba některý

upřednostnit a kdyby měly být zničeny všechny moje práce kromě těch nejoblíbenějších, jež bych směl zachránit, moje volba by určitě padla na krátké historické obrazy, které spadají do oddílu *Z dávných dob*.“ U člověka, který tvořil spisy mnohdy dost objemné, by nás tento názor mohl do jisté míry překvapit, ale v zásadě jen podtrhává košatost a mnohotvarost autorovy osobnosti.

Rozhodli jsme se vzdát A. C. Doyleovi hold tím, že do edice Nejčtenější knihy světa nakladatelství Leda zařadíme třídílný výbor z jeho neholmesovských povídek. Před historickými drobnokresbami, které měl v oblibě on sám, jsme však v prvním dílu dali přednost krátkým prózám s tajemstvím (byl vydán roku 2020 pod titulem *Tajemství a záhady*). Druhý svazek z téhož roku nese název *Dobrodružství na moři i na souši* a obsahuje povídky z různých období autorovy tvorby. Některé z nich vyšly v originálu pouze časopisecky, a českému čtenáři jsou tudíž zcela neznámé. Většinou pocházejí z autorových literárních počátků a byly publikovány jen málokdy, což ovšem neznamená, že by jejich literární hodnota byla nízká. Třetí díl našeho výboru (*Tajnosti z ordinací a laboratoří*) se zaměřuje na nositele vědeckého pokroku obecně, obsahuje však především povídky věnované profesi lékařské, která hraje nezastupitelnou úlohu v každé společnosti a v každé době. Snad právě proto, že A. C. Doyle byl sám původním povoláním lékař, jsou prodchnuty hlubokým porozuměním pro trpící i pro ty, kdo na sebe berou břemeno zodpovědnosti za jejich uzdravení.

Čtyřdílnou doyleovskou sérii nyní uzavíráme novým překladem slavného *Psa rodu Baskervillů*. Jak jsme se zde již zmínili, vycházel v letech 1901–1902 na pokračování v časopisu *Strand* a je to v pořadí třetí ze čtyř detektivních románů o slavném Sherlocku Holmesovi. Autor ho napsal krátce poté, co se vrátil domů z druhé búrské války, kde pracoval jako lékař dobrovolník v polní nemocnici. Tou dobou byl jeho detektiv už osm let „po smrti“ a do jeho definitivního literárního vzkříšení zbývaly ještě dva roky (viz výše). Ke vzniku tohoto románu Doylea inspiroval mladý novinář Bertram Fletcher Robinson, který ho seznámil s dartmoorskou oblastí hrabství Devon i s tamější legendou o zlopověstném baronetu Richardu Cabellovi. Nejenže autor Fletcherovi za inspiraci v úvodu románu poděkoval, ale velkoryse mu přiznal i třetinu honoráře za vydání ve *Strand*.

První knižní vydání *Psa* na sebe nedalo dlouho čekat: ve Velké Británii i ve Spojených státech amerických román vyšel už roku 1902. A od té doby jeho popularita nehasne – tento proslulý příběh byl přeložen do mnoha jazyků světa a zadaptován a zdramatizován snad pro všechna dostupná média a umělecké žánry. Dodnes si však získává nové nadšené čtenáře, posluchače a diváky, protože jeho kouzlo nespočívá pouze v napínavém ději (ten už beztak všichni známe), ale rovněž v romantickém koloritu místa a doby, v nichž se příběh odehrává. Coby autorka nového překladu, který právě držíte v rukou, jsem si vytkla za cíl zachovat jazykovou „patinu“ původního

díla a všechny zmiňované reálie, a přitom knihu přiblížit modernímu českému čtenáři. Snažila jsem se také nepotlačovat humorné až ironické prvky, které vnímám jako doklad Doyleova smyslu pro humor, v našem prostředí často nedoceňovaného.

Nechme se tedy stejně jako generace čtenářů před námi okouzlit fantazií a vypravěčským mistrovstvím Arthura Conana Doylea – touha po poznání a po lepším světě, která z jeho díla vyzraňuje, nebude do starého železa patřit nikdy.

VĚRA KLÁSKOVÁ

ČASOPIS *STRAND*, SRPEN 1901

Svazek xxii, číslo 128

SIR ARTHUR CONAN DOYLE:
PES RODU BASKERVILLŮ*
DALŠÍ DOBRODRUŽSTVÍ SHERLOCKA HOLMESE
OD CONANA DOYLEA

KAPITOLA 1

PAN SHERLOCK HOLMES

Pan Sherlock Holmes, který obvykle vstával velice pozdě – tedy s výjimkou nikoli zřídka, když byl vzhůru celou noc –, již seděl u snídani. Stanul jsem na předložce u krbu a zdvihl vycházkovou hůl, kterou u nás předchozího večera zapomněl náš návštěvník. Byl to pěkný, masivní kus dřeva s baňatou rukojetí, jemuž se říká singapurka. Těsně pod rukojetí hůl obtáčel stříbrný pásek, široký skoro na palec. Bylo tam vyryto: „Jamesi Mortimerovi, členovi K. K. Ch., od přátel z N. C. C.“ spolu s letopočtem 1884. Byla to přesně taková hůl, jakou

* O vznik tohoto příběhu se zasloužil můj přítel pan Fletcher Robinson, který mi pomohl jak se samotnou zápletkou, tak i s lokálními podrobnostmi. (Arthur Conan Doyle)

nosíval staromódní rodinný doktor – důstojná, solidní a uklidňující.

„Nuže, Watsone, copak jste z ní vyčetl?“

Holmes seděl ke mně zády a já jsem mu nijak nenaznačil, čím se zaobírám.

„Jak víte, co dělám? Vy snad máte oči v týle!“

„Přínejmenším mám před sebou postříbřenou kávovou konvici, která je dobře vyleštěná,“ opáčil. „Ale povězte mi, Watsone, copak jste z hole našeho návštěvníka vyčetl? Poněvadž jsme měli tu smůlu, že jsme se s ním minuli, takže nemáme ponětí, v jaké záležitosti nás vyhledal, nabývá tenhle bezděčný suvenýr na významu. Rád bych si poslechl, jak byste na základě průzkumu této hole rekonstruoval jejího majitele.“

„Domnívám se,“ pronesl jsem ve snaze držet se co nejvíce metod mého společníka, „že doktor Mortimer je úspěšný postarší lékař, těšící se značné vážnosti, protože ti, kdo ho znají, mu tímto darem projevují uznání.“

„Dobře!“ pravil Holmes. „Výtečně!“

„Myslím, že se pravděpodobně jedná o venkovského praktického lékaře, který valnou část svých návštěv odbývá pěšky.“

„A to proč?“

„Protože ačkoli byla tato hůl původně velmi pěkná, už je natolik otlučená, že si ji sotva umím představit v ruce lékaře městského. Silný železný bodec je odřený, z čehož vyplývá, že se majitel dost nachodí.“

„Dokonale rozumný závěr!“ odušil Holmes.

„A pak zde máme ty ,přátele z N. C. C.'. Hádal bych, že se jedná o nějaký místní lovecký spolek – o nimrody, kterým dotyčný poskytl nějakou lékařskou pomoc, za což se mu revanšovali drobným dárkem.“

„Na mou věru, Watson! Vy se přímo překonáváte!“ prohlásil Holmes, odsunul židli od stolu a zapálil si cigaretu. „Musím konstatovat, že ve zprávách o mých drobných úspěších, které tak laskavě uveřejňujete, máte ve zvyku podceňovat svoje vlastní schopnosti. Sice možná sám nezáříte, jste však vodičem světla. Někteří lidé, kteří nejsou obdařeni genialitou, mají pozoruhodnou schopnost ji podněcovat u druhých. Přiznávám, můj drahý příteli, že jsem vaším velikým dlužníkem.“

Něco takového mi ještě nikdy neřekl a musím přiznat, že mě jeho slova velmi potěšila, protože mě často uráželo, jak je lhostejný vůči mému obdivu i vůči mým pokusům dodat publicitu jeho metodám. Kromě toho jsem překypoval hrdoostí při pomyšlení, že jsem si jeho systém osvojil natolik, že jsem schopen ho použít způsobem, jímž jsem si vysloužil Holmesovo uznání. Můj přítel mi teď vzal špacírku z rukou a několik minut ji zkoumal pouhým okem. Poté s výrazem zájmu odložil cigaretu, přenesl hůl k oknu a znovu si ji prohlédl lupou.

„Zajímavé, byť prosté,“ řekl, když se vrátil do svého oblíbeného koutku na divanu. „Na té holi rozhodně nacházíme dva tři znaky, z nichž lze vycházet při několika dedukcích.“

„Copak mi něco uniklo?“ otázal jsem se poněkud domýšlivě. „Jsem přesvědčen, že jsem nic podstatného nepřehlédl.“

„Obávám se, milý Watsoně, že většina vašich závěrů byla chybná. Když jsem řekl, že mě inspirujete, měl jsem, po pravdě řečeno, na mysli, že sledování vašich omylů mě tu a tam zavede k pravdě. Ne že byste se v tomto případě mýlil úplně: ten muž je určitě venkovským lékařem. A hodně toho nachodí.“

„Pak jsem tedy měl pravdu!“

„Až potud ano.“

„Ale to je všechno!“

„I kdepak, můj milý Watsoně, vůbec ne – celá pravda to rozhodně není. Například bych si troufl tvrdit, že lékař obdrží dar spíše od nemocnice než od loveckého spolku, a že když k těm iniciálám C. C. přiřadíme výraz *nemocnice*, velmi přirozeně se nám nabízejí slova *Charing Cross*.“

„Snad máte pravdu.“

„Pravděpodobnost se kloní tím směrem. A pokud tohle přijmeme jako pracovní hypotézu, máme nový základ, odkud začneme našeho neznámého návštěvníka konstruovat.“

„Dobrá, vyjdeme-li z předpokladu, že zkratka N. C. C. znamená *nemocnice Charing Cross*, jaké další závěry z toho můžeme vyvodit?“

„Žádné vás nenapadají? Moje metody znáte – uplatněte je tedy!“

„Dokážu dojít pouze k závěru zcela zřejmému: než se dotyčný odebral na venkov, provozoval praxi ve městě.“

„Domnívám se, že se můžeme odvážit ještě trochu dál. Podívejte se na situaci v tomto světě: Při jaké příležitosti

člověk takový dar nejspíš dostane? Kdy se jeho přátelé spojí, aby mu projevili dobrou vůli? Zjevně v okamžiku, kdy doktor Mortimer odcházel ze zaměstnání v nemocnici, aby si otevřel vlastní praxi. Víme, že tenhle dar je nesporným faktem. Jsme přesvědčeni, že dotyčný vyměnil městskou nemocnici za venkovskou praxi. Je snad příliš smělé rozšířit naši dedukci ještě dál a prohlásit, že byl obdarován u příležitosti této změny?“

„Rozhodně se to jeví jako pravděpodobné.“

„Nuže, jistě si povšimnete, že nemohl být řádným členem lékařského personálu, protože takovou pozici může zastávat pouze muž, který má v Londýně dobře zavedenou praxi – a ten by se zas nestěhoval na venkov. Čím tedy byl? Jestliže pracoval v nemocnici, a přece nepatřil k lékařskému personálu, mohl být jedině buď ústavním chirurgem, anebo internistou, což je jen o málo víc nežli student z vyššího ročníku. A odešel před pěti lety – datum stojí na té špacírce. Takže se váš důstojný rodinný lékař středního věku rozplývá jako dým, můj drahý Watsone, a objevuje se nám chlapík pod třicet, přívětivý, bez ambicí, roztržitý, majitel oblíbeného psa, jehož bych popsal zhruba takto: je větší než teriér a menší než mastif.“

Nevěřicně jsem se zasmál, zatímco Sherlock Holmes se opřel o lenoch divanu a vypustil ke stropu chvějící se prstýnky kouře.

„Co se týče druhé části vašeho tvrzení, není v mých silách si ho ověřit,“ pravil jsem, „nebude však alespoň obtížné zjistit pár podrobností o věku a profesionální kariéře

toho muže.“ Z poličky se svými lékařskými publikacemi jsem vzal adresář lékařů a nalistoval příslušné jméno. Mortimerů zde bylo několik, ale pouze jediný, který mohl být naším návštěvníkem. Záznam o něm jsem přečetl nahlas:

„Mortimer, James, člen Královské koleje chirurgů, prom. 1882, Grimpen, Dartmoor, hrabství Devon. 1882 až 1884 ústavní chirurg v nemocnici Charing Cross. Esejem nazvaným *Je choroba projevem atavismu?* získal Jacksonovu cenu v oboru komparativní patologie. Dopisující člen Švédské patologické společnosti; autor pojednání *Několik zvláštních případů atavismu* (*Lancet*, 1882) a *Děláme pokroky?* (*Psychologické listy*, březen 1883). Úřední lékař pro farnosti Grimpen, Thorsley a High Barrow.“

„O místním loveckém spolku ani slovo, Watsone,“ prohodil Holmes s rošťáckým úsměvem, „ovšem venkovský lékař to je, jak jste velmi bystře rozpoznal. Myslím, že moje vývody jsou dost slušně ospravedlněny. Pokud si vzpomínám, použil jsem přívlastky přívětivý, bez ambicí, roztržitý. Podle mých zkušeností dostává dárky na rozloučenou pouze člověk přívětivý, jen člověk bez ambicí opustí kariéru v Londýně a odstěhuje se na venkov a toliko člověk roztržitý nechá po hodině čekání u vás v pokoji místo navštívenky vycházkovou hůl.“

„A co ten pes?“